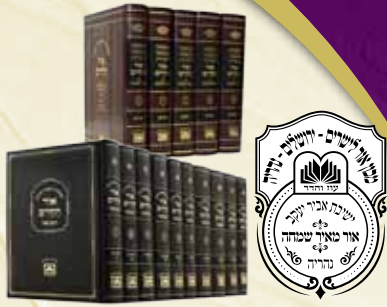


ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א



תורת חיים

נושא תורני מרתק לאור דברי האור החיים

במדור זה מנהגנו להתמקד בנושא תורני או הלכתי כזה או אחר אותו מזכיר רבנו האור החיים, לשפוך עליו אור ולהרחיב בנידון המדובר. אולם בפרשת השבוע כבר הראה לנו רבנו את מראי המקומות בהן נעסוק, והגיש אותם לפנינו כשלחן ערוך גדוש מטעמים.

בפירושו לפסוק (מז, כט): **וַיִּקְרָבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנוּ לְיוֹסֵף**, מתייחס רבנו לסוגיית הש"ס בענין כיבוד אב - במקרה בו האב הינו תלמידו של הבן, ובין השיטין הוא מפנה אותנו לדבריו שלו עצמו בספרו האחר: **וּכְבַר הָאֲרֻכִּי בְּסוּגִיא זֶה כִּיד ה' הַטּוֹבָה עָלֵי בְּחִיבוֹר ב' שְׁחִיבְרֵי עַל יוֹרָה דְעָה**.

כוונת רבנו לנידון בו הרחיב בספרו 'ראשון לציון' על דברי השלחן ערוך (י"ד רמ, ז): **"חייב לעמוד מפני אביו. ואם האב תלמיד בנו, כל אחד מהם עומד מפני השני"**.

הנה בנידון זה הסתפקה הגמרא (קידושין לג, ב), האם באופן שהאב תלמידו של הבן - אם מוטל על האב לקום מפני בנו, וכן להיפך - האם נדרש מהבן לעמוד לפני אביו. היות וסוגיית הגמרא נותרת ללא הכרעה, נחלקו הראשונים בפסיקת ההלכה למעשה.

הרמב"ם [וכך פסק המחבר, וכשיטתו מכריע רבנו (שם) לאחר פלפול ארוך] קובע כי למעשה - על הבן לקום לכבוד אביו, אולם לא להיפך. לעומתו פוסק הרא"ש [ובעקבותיו הלבוש ועוד] כי על שניהם להחמיר ולקום איש מפני רעהו, הן הבן מפני האב והן להיפך. הרמ"א מסייג את ההוראה לבן לקום לפני אביו, ומגביל זאת רק לאופן בו ידוע לכל כי הלה הינו אביו, אולם במידה ולא - מותר לו לקום לפניו אך ורק בצנעה. עוד כתב הרמ"א כי באופן שהבן עולה לגדולה בתורה והופך לרבו של אביו, עליהם להרחיק זה מזה כדי שלא להיקלע למצב של פחיתות כבוד זה כלפי זה, והוי ח"ו חילול כבוד התורה ומאידך ביזיון האב.

לאחר מכן הגבירים ואנשי המון והשררה, בהמשך העסקנים והפרנסים ולאחריהם המון העם והעניים הנדכאים שייקחו אף הם חלק בשמחה. כדרכם של בלי-מאה, הוכנה מבעוד מועד קערה כסופה עמוקה ורחבת-ידיים, גדושה עד אפס מקום במטבעות זהובים ונוצצים. במהלך החתונה קיבל שמעיה את המוזמנים בחיוך רחב ומזמין, ותוך שהוא מכבד אותם בטעימה שיש בה ממש - שלח ידו ושלה חופן מצלצלים אותם הניח בכף היד המושטת לברכת 'מזל טוב'.

השמחה הרקיעה שחקים, העיר כולה באה לקחת חלק בשמחה והקערה התרוקנה והתמלאה שוב ושוב וחזור חלילה. אף לא אחד שב לביתו בידיים ריקות. קלמן, או קלמיש - בשמו המוכר יותר, הופיע אף הוא והתייצב להשתתף בלב רונן ועולץ בשמחה הגדולה. ביום החופה הא כבר ניצב שם, מצדיק בנוכחותו את קרבתו כאח-הכלה, מפזז ומלהטט בחן כשהוא משמח אלקים ואדם.

הביט שמעיה, וירא כי טוב. נטל חופן מרשרש ותחב לתוך כיסו של בנו.

אך הנה, אך חלף יום וקלמיש שוב שם, ניגש בחיוך רחב לאחל לאביו 'מזל טוב' חם ולבבי, ידו נשלחת ללחיצה איתנה, ולאחר מכן נותרת תלויה באוויר בתנוחה מרמזת.

אבא נותן בו עיניים תוהות, והוא מפנה מבטו אל הקערה.

'לא קיבלת אתמול?' התמיהה בעיני האב רק הלכה וגדלה.

'אתמול קיבלתי בתור בנך' הבהיר קלמיש, 'אולם היום אני כאן בתור תלמיד חכם'...

זכות אבות או ייחוס עצמי?

מספרת התורה הקדושה (מח, א): **"וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֲבִיךָ חָלָה וַיִּקְחָ אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם**.

נשאלת השאלה, על מה ולמה נדרשה התורה לציין בפנינו בכפילות לשון זו: **'אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ - אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם'**, הלא ידוע לנו כי שמות שני בני יעקב הינם מנשה ואפרים, ומאידך זיהוי מנשה ואפרים בתור בניו אף הוא ברור ומוכר.

תמה אפוא האור החיים הקדוש: **"טעם שלא הספיק בְּאֹמְרוֹ שְׁנֵי בָנָיו, וְאֵינִי יוֹדֵעַ כִּי הֵם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם, או לומר מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וְאֵינִי יוֹדֵעַ כִּי הֵם בְּנֵי הָרְשׁוּמִים בְּפִרְשַׁת מִקְצֵ"**.

בביאור הדבר מחדש לנו רבנו האור החיים דבר נפלא, אך לשם הבנת הדברים מן הראוי להקדים ולספר את שאירע אצל אחד ממאורי החסידות אשר לאורם אנו חיים.

ישב הרה"ק ר' הירש 'משרת' מרימנוב זי"ע בסעודת

שולחן שבת עם האור החיים

שמעיה ישב על הרשימות, תיקן, הוסיף ומחק, סידר שוב ושוב עד שהגיע לתוצאה משביעת רצון. פירוט האורחים המוזמנים לשמחת כלולות בתו, סדר מקומות הישיבה וההיערכות הלוגיסטית הכרוכה בכך - דרשו ממנו מאמץ לא מבוטל וגזלו את זמנו היקר, אולם לא היה זה לשווא.

הקלה היא בעיניכם? שרה'לה, בת הזקונים שלו ומקור בלתי נדלה לנחת עבורו, באה בברית הנישואין בשעה טובה ומוצלחת, עם לא פחות מאשר שלוימל'ה העילוי מלודו'.

כן, אותו שלוימל'ה שכבר בהיותו פעוט רך בשנים הביך את המבוגרים ממנו בשאלות קשות כברזל על הפרשה, בעודו נער בר-מצוה צנום ונמוך קומה הכה את הנוכחים בהלם לנוכח פלפולו הלמדני וכשאך צמחה פלומה זעירה על סנטרו יצא שמעו כבן עליה ועובד ה' כמותו אין בנמצא.

לאוזניו של שמעיה, אשר לצד חוש עסקי מפותח ויכולת אבחנה מוכחת היה גם בר אוריין ובר אבהן, מוקיר ורחים רבנן ותלמידיהון אשר על שלחנו התאחדו בחן תורה וגדולה גם יחד, הגיע זה מכבר שמעו של ילד הפלא.

כבר בהגיע הילד לגיל חיוך ושמא אף קודם לכן, פנה שמעיה - הגביר האדיר מוורשה אשר עסקיו המסועפים חבקו מדינות ויבשות וחלשו כמעט על כל תחום במשק, לאביו של הינק וחכים עם הצעה שאין לסרב לה: **'בנך לבתי, על כל המשתמע מכך'**.

לא שייך לתאר את השמחה שאחזה בו לנוכח התשובה החיובית, את ההתלהבות הסוחפת בה התפאר בחתנו העילוי משל זכה באתרוג מהודר ויקר המציאות, ואת הציפייה וההשתוקקות ליום בו תתקיים ברוב עם שמחת הנישואין.

זמן רב בטרם החתונה, כבר הספיק האירוע המתוכנן להפוך לשיחת היום ברחוב היהודי בוורשה. ישיבות והיכלי תורה אשר נתמכו על ידו; בתי תמחוי שהחזיק בבדיבותו והמוני נתמכים החייבים לו את פת לחם, כולם המתניו בציפייה דרוכה למעמד המרגש.

ישב אפוא ר' שמעיה על המדוכה, נועץ באמרגנים ואנשי מקצוע מן השורה הראשונה ובחן את האפשרויות השונות העומדות לרשותו, ובא לכדי החלטה.

לא תהיה ברירה. שמחת הנישואין תתפרס על פני ימים אחדים, ורק כך ניתן יהיה לצלוח את הימים המרגשים בשופי וביישוב הדעת.

יום החופה, כך הוחלט, יוקדש אך ורק לבני המשפחה הקרובה. מנין או שניים, כמה קרובים בדרגה ראשונה או שניה ותו לא. רק לאחר מכן, ביום השני לשבעת ימי הנישואין, תחל חלוקה מסודרת בין המעמדות השונים.

ראשית יוזמנו הרבנים, הדיינים ותלמידי החכמים,

ספיר ויהלום

פניני מוסר

ויראת שמים בפרשה

בברכותיו שלשטי י-ה מצאנו את ברכתו של יעקב ליששכר (מט), (ד): "יששכר חמר גרם רבץ בין המשפטים". אודות פשר ברכה זו כותב האור החיים: "אמרנו 'חמור גרם', פירושו, יציאת אמו על ידי שנער החמור [היינו ששמעה רחל חמורו של יעקב נוהר, ועקב כך יצאה לקראתו (עיי' בראשית רבה צט, ט)]. זה היה סבה שיששכר רובץ בין המשפטים ואינו מישב תמיד במקומו. והוא טעם שבני תורה שהם ענפי יששכר יסובבו מעיר לעיר, כי המעשה הבלתי נכון יוליד ענפים, והיא לאה עשתה דבר שהוא למראית העין חוצץ מדרך המוסר, גם היוצא ממנה ימצאנו כדרך זה".

יחד עם זאת, הגם שבבסיסה נחשבת הנהגה זו של תלמידי החכמים - לגלות למקום תורה ולקחת את מקל הנדודים בדיהם - כהנהגה שהתקבעה אצלם כעונש, אולם מבהיר האור החיים כי לאמיתו של דבר: "נאף על פי כן חפצים בעמלה של תורה בנועם", היינו - לזכות ליהנות מנועם צוף התורה הרוחני הטהור, הגם שאין בו מההנאה הגשמית.

הנדודים, הטרחה, טעם הגלות והטלטלות הרבות אותם עוברים תלמידי החכמים במסעם התמידי לקניית תורה ויראת שמים, הרי הן כאין וכאפס בעיניהם לעומת האור העצום הצפון להם בהיותם מבקשי ה' וקורבים אליו באמת ובתמים.

מסופר על הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, אשר עוד טרם התקרבותו לדרך החסידות נודע שמו בכל קצווי ארץ כגאון הדור והדרו, והנה נדהמו כולם לראותו מכתת רגליו בדרכו למעזריטש - להסתופף בצל המגיד הגדול, להתאבק בעפר רגליו, להתחמם לאורו ולשתות מבראו הזכה.

העו אי מי להציג בפניו את התהייה-קביעה בהא: 'ודאי מתחרט רבנו על שהטריח עצמו ללכת את המרחק הרב למעזריטש'.

'אכן כן, בהחלט הנני מתחרט' הגיב הרבי בשנינות, 'על כך שהלכתי לשם, ולא רצתי!...'

מאצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

זכות אבות - וייחוס עצמי!

את תמיהתו על הפסוק מתרץ האור החיים באופן מפליא: "אולי פי יודיע הכתוב טעם יוסף בלקיחתם, שהיתה לקחת כל אחד ברכתו בפני עצמו, מלבד מה שיגיע אותם בברכת אביהם... או ירצה כי ראויים הם לברכה מב' צדדין, לצד שהם בניו, ולצד שכל אחד מהם ראוי לברכה מצד עצמו".

ממש כמו אותו קלמיש, במשל בו פתחנו - הנוכח בשמחת החתונה הן מכח זכות אבותיו והן מפאת ייחוסו העצמי רם המעלה בהיותו מתלמידי החכמים שבעיר.

אם נרצה, האור החיים הקדוש למעשה מציג בפנינו את האפשרות השלישית והטובה מכל. בעוד שבסקירה שטחית נראה כי ישנן שתי דרכים - זו המעדיפה את הייחוס העצמי וכנגדה זו המבכרת דווקא את זכות האבות, כאן אנו מוצאים את דרך האמצע הבלולה משניהם גם יחד - זכות אבות וייחוס עצמי גם יחד.

אם נעשה חשבון, נגלה כי ייחוסנו רם המעלה וזכות אבותינו עולה עד למכביר. זהו נתון שבידינו להופכו ליתרון אדיר עבורנו, או לחילופין לתביעה נוקבת כלפינו חלילה.

כשהנביא ישעיהו קורא אלינו ואומר (ישעיהו נא, א - ב): הַבִּיטוּ אֶל צוּר חֲצַבְתֶּם וְאֶל מַקְבַּת בּוֹר נִקְרַתֶּם: הַבִּיטוּ אֶל אֲבָרְקָה אֲבִיכֶם וְאֶל שְׂרָה תְּחוּלְלֶכֶם, יש בכך משום נחמה וגם תביעה, ביקורת לצד תקוה.

הבה ניקח את הדברים לתשומת לבנו, נמנף את זכות האבות הגדולה שבידינו בהיותנו בני עם סגולה ובניהם של האבות הקדושים, ובכח זה נעשה את המירב והמיטב להשלים את נשמתנו לפני קוננו וליצור ייחוס עצמי של ממש.

אירוסי אחד מבניו הקדושים, וכמנהג הקדום החל המחותן - מצדיקי ופארי הדור הנודעים בעצמו, למנות את ייחוסו דור אחר דור למעלה בקודש. בסיום דבריו, נתן מבטו במחונתו ר' הירש והמתין כי יתחיל אף הוא בפירוט ייחוסו רם המעלה.

'אבי היה חייט פשוט' נשא הרבי את עיניו, 'והוא שלימדני את שני העקרונות לפיהם אני חי עד עצם היום הזה: את החדש - אל תקרע, ואילו את הישן - השתדל בכל כוחך לתקן'.

דברים נשגבים אלה הותירו את חותמם בלב הנוכחים, ונשתמרו ביד חסידים ואנשי מעשה כיסודות החסידות ועבודת השי"ת.

כששמעו צדיקים 'ייחוס' רם זה, התבטאו ואמרו כי 'ישנם כאלה שייחוסם רם, אולם אצלם מסתיים הייחוס, בעוד שאצל רבנו מרימנוב הייחוס דווקא מתחיל'.

אם כי אל לנו חלילה לבזו לזכות אבות וייחוס רם לגדולי עולם, אולם עלינו להכיר בכך שעיקר הייחוס - אמור להיות ייחוס עצמי, כזה המבוסס על עבודה אישית ועמל בתורה ובעבודת השי"ת.

היטב המשילו זאת צדיקים לספרה 'אפס', אשר בהצטבר כמה וכמה אפסים זה לצד זה - עדיין אין לכך משמעות כלשהי. אולם אם רק יוסיפו לשמאלן את הספרה 'אחת', הרי שייחפך הסכום באחת מיליונים.

כך גם הייחוס - כשאדם עמל בעצמו, על עצמו, בונה את אישיותו וקומתו הרוחנית, הרי שהוא משול לספרה 'אחת', ואם מצרפים לכך את ייחוס אבותיו - אין למעלה מכך. אולם אם קיים רק ייחוס רם ללא כל זכות עצמית, אין הדבר משול אלא לרצף ארוך של אפסים, חסרי תכלית ומשמעות.

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל



אור הישועות מכתבי הלומדים

לכבוד מזכי הרבים - מערכת "ובחרת בחיים"

ברוך ה', זכיתי להתקרב לאור הגדול של תורת האור החיים הקדוש, ויש לכם בכך זכות רבה בפירוש המאיר עיניים שהוצאתם לאור, ובזכותכם נחשפתי לעומק קדושתו ולכוחו העצום של האור החיים הקדוש הלא הוא רבינו חיים בן עטר זצוק"ל.

אני אברך, ובחסדי ה' יתברך נולדו לי שתי בנות נפלאות, שיחיו עד מאה ועשרים. לאחר לידת בתנו השנייה, ציפינו ונכספנו לילדים נוספים, אך לא זכינו לכך במשך למעלה מארבע שנים. מלבד הרצון הברור להרחיב את המשפחה, פנינו לה' בתחנונים שיזכה אותנו גם בבן זכר, והתפללנו על כך רבות מעומק הלב.

בסמוך להילולא של רבינו הקדוש, קיבלתי על עצמי ללמוד במשך שנה שלמה את פירוש האור החיים הקדוש על פרשת השבוע. גם בליל הסדר, למדתי את הקטע המפורסם הידוע בסגולתו לבנים וזרע של קיימא, ואף נשאתי תפילה שנוכח לילדים נוספים ובפרט בן זכר. הרגשתי שתפילתי זורמת מהלב, מתעלה ומתקבלת במרומים. בנוסף קיבלתי על עצמי לתרום לבית הכנסת שלנו את סט ספרי האור החיים הקדוש ולהפיץ את תורתו כסגולה לישועתינו.

ואכן ברוך ה' למועד יום ההילולא של רבינו חיים בן עטר זצוק"ל, התגשמה בקשתנו ונענו תפילותינו - ובחסדי ה' לאחר תקופה נולד לנו בן למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת. ולא רק שהישועה באה ב"ה, אלא הכל התנהל בקלות ובנעימות מופלאה, מעל לדרך הטבע.

ברצוני להודות לכם על הזכות הגדולה שאתם מעניקים לציבור הרחב בפרסום תורתו של רבינו חיים בן עטר זצ"ל. אין לי ספק, ומניסיון אישי ומרגש - מי שמקבל על עצמו ללמוד ולהפיץ את תורתו הקדושה, זוכה לראות ישועות גדולות וניסים גלויים.

בכל הכבוד וההערכה.
אשמח שתפרסמו מכתבי זה
י.כ.

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאור הזך של האור החיים

ניתן להמשיך ולפרט עוד ועוד דוגמאות למכביר, אולם הכוונה ברורה. 'לב יודע מרת נפשו' (משלי יד, י), וכל אחד יודע היטב היכן ובמה עליו להתחזק, מה עליו לתקן ואילו מישורים בחייו לוקים בחסר מבחינה רוחנית. כעת, נניח שאותו אדם ניגש להתפלל על צרה כלשהי.

מטבע הדברים, מתבקש היה כי טרם הפנייה הבלתי-אמצעית לבורא כל העולמים היודע תעלומות וכל צפונות לב האדם לפניו נגלו, יטהר האדם את ליבו ויתקן את הליכותיו והנהגותיו בתחומים בהם נדרש ממנו לעשות כן, ולו אך כדי שיעמוד הדבר לצידו כמליץ ישר.

הייתכן שכמה מטבעות יפתרו עבורו את העניין? יסגרו לו את הפינה הזו?

אין ספק שמצות הצדקה ערכה בל ישוער, אין לבוז חלילה וחס לדברים אודותם התבטאו חז"ל כי בכוחם להשפיע ולהועיל, אולם לכל הפחות כתביעה אישית עלינו לתהות - האין זה 'טובל ושרץ בידו' האם אין הקב"ה מצפה שנתמקד בתיקון דרכינו ושיפור אורחותינו?

למותר לציין כי לאחר שנעשה הכל כדי לבוא נקיים לפני השי"ת, תוסיף שבעתיים מצות הצדקה ותפעל התפילה בכוחה הגדול להטות את הכף לטובתנו ולהעביר את רוע הגזירה. אולם אל לנו לעשות בכך שימוש ציני והתייחס לצדקה כעין 'קיצור דרך' המאפשר לנו כביכול לעשות ככל העולה על רוחנו ועדיין להיענות בתפילתנו, וכדי ביזיון וקצף.

רבנו האור החיים הקדוש בפרשתנו, על הפסוק (מח, ח): **"וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה"**, כתב בדברים האלה: **"עוד אִפְשֵׁר שְׁנַתְּכֶן יַעֲקֹב לַעֲוֹר אַהֲבַת הָאֵב על הַבֶּן קִדְּם שִׁיבְרַכְם, פְּדֵי שְׁתֵּיהֶם הַבְּרָכָה בְּתַגְבוּרַת הָאֵהָבָה וְהַחֲבִיבָה. וְלֹא שָׁאֵל 'מִי אֵלֶּה', כִּי שִׁישְׁמַע מִפִּי בְּנֵי הַחֲבִיבִים אֲצִלּוֹ לִמְרַ בְּנֵי הַס', וַיִּהְיוּ מַעֲיָי לָהֶם, וְהוּא סוּד (ירמיהו לא, יט): מִדִּי דְבָרֵי בֹו אֲגוּ רַחֵם אֶרְחַמְנִי"**.

אם נתבונן בדברים, הרי שמלמדנו רבנו כי על מנת שהברכה והשפע יהיו 'בתגבורת האהבה והחביבה' כלשונו, יש צורך לעורר קודם את אהבת האב על הבן. אם כן, מה נעשה אנו כדי לגרום לכך שאף בתפילתנו ובתחינתנו לפני בורא עולם, ניענה ברוב שפע ובתגבורת אהבה וחביבה? נעורר את האהבה עוד קודם התפילה, עד שיהמו רחמי אבינו הגדול שבשמים עלינו ויחוס עלינו וירחמנו. ואיך מעוררים את האהבה? זאת כבר אמרנו: **"וּתְשׁוּבָה וּתְפִלָּה וְצַדִּיקָה מַעֲבִירִים אֶת רַע הַגְּזֵרָה"**.

שביבי אור ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

יעקב אבינו מכרך את בנו ראובן, תוך שהוא שוזר בברכתו דברי תוכחה (מט, ד): **"פְּחֹז כְּמִים אֵל תוֹתֵר כִּי עֲלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אֲבִיךָ אֵז חִלְלָתָ יְצוּעֵי עֲלֶיךָ"**, ברכה אותה מבאר האור החיים הקדוש הפלא ופלא. ואלו דבריו: **"רַמְזוּ בְּאוֹמְרוֹ 'אֵל תוֹתֵר', שֶׁהַפְּחִיזוֹת שְׁנֵהָג לַעֲשׂוֹת דְּבַר בְּלִתי הַגּוֹן, לֹא נִהְגוּ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּדַבָּר שִׁישׁ בֹו יִתְרוֹן. כִּי לְעִנְיָן תְּשׁוּבָה לֹא קִדְּם הוּא לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כְּאוֹמְרֵם "ל' (סוטה ז, ב): 'מִי גָרַם לְרֵאוּבֵן שְׂוִדָּה - יְהוּדָה'"**.

אם כי אל לנו חלילה להרהר אחר מעשי האחים הקדושים שבטי י-ה, אולם בהחלט ראוי לקחת מכם מסר ולקח לחיינו אנו.

לאדם - תכונות שונות, חלקן משלימות זו את זו וחלקן מנוגדות. יש והאדם חרוץ ולעיתים הינו עצלן, פעמים שהאדם גאוותן ויש שהוא שפל ברוך. על כל פנים, עלינו לעמוד בכל תוקף אל מול הניסיון לפסוח על שתי הסעיפים. קרי: להתעצל בדבר מצוה, אולם מאידך להיחפז ולהזדרז חלילה בעניינים בעלמא, הוויות העולם הזה.

אם כי כל אחד מהצדדים האמורים מהווה בעיה כשלעצמה, אולם הסתירה המוחצת הזו - 'פחז כמים' בדבר-עבירה לעומת התרשלות בדבר-מצוה, על כך ישנה תביעה נוקבת בהרבה. כמוכן שהדבר נכון גם לגבי שאר התכונות והמידות.

אל לנו להיתפס לגאוה אל מול בני אדם שסביבנו, אולם מאידך אין מקום לענווה ורפיסות כנגד המלעיגינים לדבר ה'; בהחלט מומלץ לנקוט בדרך הפזרנות בבואנו להוצאות דברים שבקדושה כמו חינוך ילדים, הוצאות שבת ועוד, אך דווקא החסכנות היא שתתאים בצרכנות חומרית, וכן הלאה.

גם אם כשלנו ונסחפנו אחר מידה או תכונה כזו או אחרת, במקום ובזמן שלא היה נכון לעשות כן, לכל הפחות נהיה עקביים ונמשיך כך בצד שמנגד. אל נא נפסח על שתי הסעיפים!

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

גוזמאות, כידוע לכל, הינם מנת חלקם של מרבית בני האדם. רבים הם אלה הנוטים לתאר בצבעים חיים וצבעוניים מדי מאורע כלשהו שאירע להם, להכביר בתיאורים ולצבוע בצבעים עזים דבר-מה שלאמיתו של דבר היה חיזור וחסר משמעות.

אולם לא כן אצל הצדיקים, אשר משקולת-זהב תחת לשונם וכל הוצא מפיהם מדוד בפלס. משכך, לא מצוי להיתקל בתיאורים עזים ומלאי חיים אודות מאורעות ומצבים מסוימים, בתוך דברי רבותינו הקדושים לדורותיהם.

דווקא משום כך, כשנתקלים אנו בדבריו חוצבי הלהבות של רבנו במכתבו לליורנו שבאיטליה, מכתב המתאר את תחושותיו ביום הכיפורים הראשון בו שהה בירושלים עיר הקודש, יש להיאחז במילים המשתפכות ולהבין במה דברים אמורים, עד כמה כמהה נפשו של רבנו וכספה לדביקות בא-ל חי.

"תיכף כשהלכתי לבית הכנסת" כותב רבנו במכתבו, "ראיתי הארה גדולה בשעת כל נדרי, וקנה לי גביר אחד מהמערב הוצאת ספר תורה דכל נדרי, ובשעה שפתחתי ההיכל היה בעיני כפתחת שיערי גן עדן, ובכל כך הארה שהייתה בבית הכנסת, וכל העם מתחננים וכל אחד בוכה בכיה גדולה לפני ה' לבנות בית המקדש, אפילו ה'פאלחים' [פשוטי העם ועובדי השדות שבירושלים], יאמנו דברי, שלא ראיתי מימי הארה כאותה שעה".

מכתב זה נשלח על ידי רבנו עוד טרם הקים את ישיבתו בעיר הקודש. כעבור תקופה, לאחר שייסד את ישיבתו וכוונן את היכל התורה שבראשותו, העלה רבנו על הכתב את תיאור סדר היום בישיבה.

"במעט זמן למדנו קרוב לארבע מסכתות של גמרא, ופירשנו כל המסכתות על פי שיטת הרמב"ם ז"ל" מעיד רבנו, ומבהיר כ סדרי הלימוד היו "ונוסף על שקידת הלימוד בתמידות וביראת שמים".

בדבריו הבאים מכביר רבנו בשבח תלמידי הישיבה ובניהם - אשר אף הם צמחו והיו לאריות של ממש בתורה הקדושה: **"ועוד להם, שחכמי המדרש שבח לא-ל הצליחו, ובניהם יודעים על פה חמשה מסכתות של גמרא על פה והלשון, וד' סדרי משנה, ומהם שמשדלים שיהיה להם הרמב"ם על פה והלשון, וכבר הצליחו בחלק כל אחד מה שעלה בידו, ומהם משדלים בשולחן ערוך וכל אחד מצליח בחלקו"**.

את דבריו מסיים רבנו בתפילה לבורא כל העולמים: **"ה' יעזרנו על דבר כבוד שמו וברכת הטוב"**.

מתיבתא אור החיים

ולבוא אליו באופן שיהיה סבור שבא על הערוה. ולכאורה תמוה הרי עוברת בזה על 'לפני עיור', שמכשילה אותו להתכוין לעבור עבירה. אך לפי מה שנתבאר שאם בסוף קיים מצוה אינו צריך כפרה כלל, מיושבים דברי הלבוש, כיון שבביאה על אשתו הוא מקיים מצוה.

ובדברי תורה (מונקאטש, שביעאה אות פה) כתב שכן מוכח מדברי הגמרא (נזיר כג.) שהבא על אשתו וחשב שהיא אחותו אינו צריך כפרה, כיון שבביאה על אשתו קיים מצוה.

אך בבית אהרן (מגיד, ח"ה איגלאי מילתא אות י) ובשם מרדכי (הורו"ץ) הקשו על תירוץ זה, מהמובא בגמרא (קידושין פא:) ברבי חייא בר אשי שהיה פרוש מאשתו, ועשתה עצמה כוונה ותבעתו, וכל ימיו היה מצטער ומתענה על שהיה רוצה להישמע לה. ומבואר שאף שאם היה שומע לה היה מקיים מצוה כיון שבא על אשתו, מכל מקום צריך כפרה. ויישבו המפרשים

לדעת הבית יצחק, שגם אם היה בא עליה לא היה מקיים מצוה, כיון שכבר קיים פריה ורביה, ואף ממצות עונה היה פטור, שהרי היה פרוש ממנה כמה שנים, ובהכרח מחלה לו על עונתה, או מפני שהיה זקן וכבר לא היה חייב בכלום. גם יש לומר שהיה מצטער ומתענה לגודל צדקותו ופרישותו, אף שלפי האמת לא היה צריך כפרה על כך.

תירוץ זה בשם תלמיד אחד, וכתב שלפי זה צריך לפרש מה שדימה רבינו למי שנתן כוס מות לחבירו והשקהו כוס יין שפטור, שהוא משום שקיים בזה גמילות חסדים, ואם היה עני קיים גם מצות צדקה.

וכתב בבית יצחק, שלפי זה דעת רבה (מנחות סד.) שהפורש מצודה בשבת לצוד בה דגים, והעלה בה תינוק ודגים פטור, צריך לומר שהכוונה שפטור לגמרי ואינו צריך אפילו סליחה וכפרה. אך הכלי חמדה (פלוצקי, אות ד) הקשה מנין שהכוונה שפטור לגמרי, שמא על כל פנים לוקה מכת מרדות. עוד הקשה שתירוץ זה אינו מיישב לדעת רבא (שם) הסובר שהפורש מצודה בשבת להעלות בה דגים והעלה תינוק ודגים חייב חטאת, אף שקיים מצוה בהצלת התינוק.

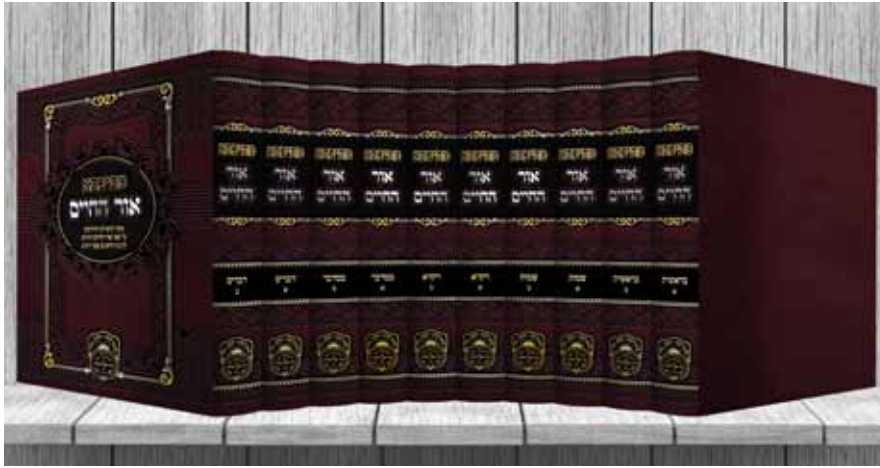
והוסיף הבית יצחק, שכן מבואר גם מדברי הלבוש (י"ד סי' קנז ס"ב), שמי שהעלה ליבו טינא באשה אחרת, מותר לאשתו להטעותו

כתב רבינו (בראשית נ ט): **'ואתם חשבתם וגו' אלהים חשבה לטובה'. והרי זה דומה למתכוון להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין שאינו מתחייב כלום, והרי הם פטורים וזכאים גם בדיני שמים.**

האחרונים הקשו על דברי רבינו מהמבואר בגמרא בקידושין (פא:) שאשה שקבלה על עצמה נזירות ושתתה יין ונטמאה למתים, ולא ידעה שבעלה היפר לה את הנזירות, צריכה כפרה וסליחה, ועליה נאמר (במדבר ל"ג) 'אישה הפרם וה' יסלח לה'. ומבואר בגמרא שהוא הדין במי שהתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, שצריך כפרה וסליחה. ולא כדברי רבינו שמי שהתכוין לעבור עבירה ולא עלתה בידו, אינו מתחייב כלום, וזכאי גם בדיני שמים.

ובישוב דברי רבינו כתבו האחרונים בכמה אופנים:

בספר בית יצחק (שמלקס, י"ד ח"ה סי' ח אות ח) תירץ, שדברי הגמרא בקידושין אמורים באופן שהתכוין לעבור עבירה ועלה בידו דבר רשות, שצריך על כל פנים סליחה וכפרה על מחשבתו, אך אם התכוין לעבור עבירה ועלתה בידו מצוה, אינו צריך אפילו כפרה וסליחה על מחשבתו. וכן תירצו רבים מן האחרונים. ובספר דברי תורה (מונקאטש, שביעאה אות פה) הביא



בפרשתנו מצאנו את 'בעל הברכות' - הלא הוא זה שבידו הכח לברך ולפקוד את הבריות בדבר ישועה ורחמים ככל הנראה בעיניו. מי הוא? מנין קיבל יכולת מופלאה זו? והיכן מצאנו זאת בדברי רבנו?

תשובה מגליון קודם: פרק מו פסוק ד, עיי' אוה"ח.

מצא חיים

חידה שבועית בעיון דברי האור החיים

שם הזוכה
בגליון פר' נח:
ה' חן אלישע,
בני ברק

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב לכתובת מייל: m028039999@gmail.com
או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'זכרת בחיים'.
3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.
בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

מחוברים להיום
לשמיעת שיטורים ודרשות
חייגו: 02-803-9999

